

IQLIM O'ZGARISHINING TARMOQLAR BO'YICHA IQTISODIY TA'SIRI VA O'ZBEKISTONDA MOSLASHUV STRATEGIYALARI

Zarifova Maftuna Oybek qizi

Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: *Iqlim o'zgarishi O'zbekiston iqtisodiyotining asosiy tarmoqlari uchun tobora kuchayib borayotgan tizimli xavf omiliga aylanmoqda. Ushbu maqolada iqlim o'zgarishining qishloq xo'jaligi, suv resurslari, energetika, transport va sog'liqni saqlash sohalariga ko'rsatayotgan iqtisodiy ta'siri milliy statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan va istiqboldagi moslashuv strategiyalarining iqtisodiy samaradorligi baholanadi. Tadqiqot natijalari iqlimga moslashuv choralari milliy iqtisodiy siyosatning ajralmas tarkibiy qismi sifatida rivojlantirish zarurligini asoslab beradi.*

Kalit so'zlar: *iqlim o'zgarishi, iqtisodiy ta'sir, O'zbekiston iqtisodiyoti, tarmoqlararo tahlil, moslashuv strategiyalari*

O'zbekiston iqlim o'zgarishiga nisbatan yuqori darajada sezgir mamlakatlar qatoriga kiradi. Respublika hududining katta qismi qurg'oqchil va yarim qurg'oqchil mintaqalarda joylashgan bo'lib, iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlari tabiiy resurslar, ayniqsa suv bilan chambarchas bog'liq. So'nggi o'n yilliklarda havo haroratining o'rtacha ko'tarilishi va yog'ingarchilik rejimining o'zgarishi ishlab chiqarish barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Qishloq xo'jaligi O'zbekiston iqtisodiyotining muhim tarmog'i bo'lib, yalpi ichki mahsulotning taxminan 25 foizini va bandlikning qariyb 27 foizini ta'minlaydi. Ushbu soha suv resurslariga yuqori darajada bog'liq hisoblanadi. Statistika shuni ko'rsatadiki, mamlakatda foydalanilayotgan suv resurslarining qariyb 90 foizi aynan qishloq xo'jaligiga to'g'ri keladi. Iqlim o'zgarishi natijasida vegetatsiya davrining cho'zilishi va suv tanqisligining kuchayishi hosildorlikka bosim o'tkazmoqda. Mutaxassislar bahosiga ko'ra, moslashuv choralari ko'rilmagan taqdirda, 2050-yilga borib ayrim asosiy ekinlar hosildorligi 10–15 foizgacha kamayishi mumkin.

Suv resurslari bilan bog'liq muammolar energetika tarmog'iga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekistonda gidroenergetika elektr energiyasi ishlab chiqarishning muhim qismi hisoblanadi. Amudaryo va Sirdaryo havzalarida suv oqimining o'zgaruvchanligi gidroelektr stansiyalarining ishlab chiqarish quvvatini cheklamoqda. Shu bilan birga, yozgi issiq to'liqlar elektr energiyasiga bo'lgan talabni keskin oshirib, energiya tizimi barqarorligiga qo'shimcha yuk yuklamoqda.

Transport va infratuzilma sohalar ham iqlim xavflariga duch kelmoqda. Yozgi ekstremal issiqlik asfalt va beton qoplamalarning tez eskirishiga olib kelib, ta'mirlash xarajatlarini oshirmoqda. Tog'li hududlarda sel va ko'chki hodisalarining ko'payishi

transport qatnovining uzluksizligini izdan chiqarib, hududlararo iqtisodiy aloqalarga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Iqlim o'zgarishining ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari sog'liqni saqlash tizimida ham yaqqol namoyon bo'lmoqda. Issiq to'liqlar yurak-qon tomir va nafas yo'llari kasalliklari xavfini oshirib, mehnatga layoqatli aholining vaqtincha ish qobiliyatini pasaytiradi. Bu holat yashirin iqtisodiy yo'qotishlar orqali ishlab chiqarish hajmiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur sharoitda moslashuv strategiyalarini amalga oshirish O'zbekiston uchun muhim iqtisodiy ahamiyatga ega. Sug'orish tizimlarini modernizatsiya qilish, tomchilatib sug'orish texnologiyalarini keng joriy etish, iqlimga chidamli qishloq xo'jaligi amaliyotlarini rivojlantirish iqtisodiy jihatdan samarali chora-tadbirlar sifatida baholanmoqda. Davlat dasturlari doirasida suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish orqali minglab gektar yer maydonlarida suv sarfi sezilarli darajada qisqartirilgani kuzatilmoqda.

Energetika sohasida qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish ham muhim moslashuv yo'nalishi hisoblanadi. Quyosh va shamol energetikasiga yo'naltirilgan investitsiyalar nafaqat issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytiradi, balki energiya ta'minotining iqlim xavflariga nisbatan barqarorligini oshiradi. Hududiy darajada esa yashil infratuzilmani rivojlantirish, ko'kalamzorlashtirish va suvni qayta ishlatish tizimlari shahar iqtisodiyotlarining moslashuvchanligini kuchaytirmoqda.

Xulosa qilib aytganda, iqlim o'zgarishining O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri tarmoqlar kesimida chuqur va murakkab xarakterga ega. Samarali moslashuv strategiyalarini ishlab chiqish va ularni izchil amalga oshirish iqtisodiy yo'qotishlarni kamaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Qishloq xo'jaligi va suv resurslari bo'yicha statistik ma'lumotlar.
2. World Bank. (2021). Uzbekistan: Climate Risk Country Profile.
3. Asian Development Bank. (2020). Climate Change and Water Resources in Central Asia.
4. IPCC. (2023). Sixth Assessment Report: Synthesis Report.
5. UNDP Uzbekistan. (2022). Climate Adaptation and Green Economy Transition in Uzbekistan.
6. Bobojonova, M. J. (2025). GREEN ECONOMY AND ITS DEVELOPMENT STATUS. SHOKH LIBRARY.
7. Bobojonova, M. J., & Naimova, N. A. (2024). A NEW FORM OF OUTSOURCING IN ENSURING SELF-EMPLOYMENT OF THE POPULATION.

8. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). MANAGEMENT AND ORGANIZATION OF PRODUCTION IN THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT.

9. Bobojonova, M. (2025). PRICES LEVELS IN THE GREEN ECONOMY AND THEIR APPLICATION. Journal of Applied Science and Social Science, 1 (1), 109-117.

10. Bobojonova, M. J. (2025). PROMISING WAYS OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN THE POST-PANDEMIC PERIOD. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1 (4), 284-291.

